

Vurderinger rundt rammen, hovedoppgjøret 2018

8. april 2018

Vurdering

NHO har, i forståelse med LO, lagt vekt på følgende utviklingstrekk i økonomien:

- ✓ Etter noen år med fastlandsvekst under normalen, er norsk økonomi nå inne i en *moderat konjunkturoppgang*. Fastlands-BNP økte med 1,8 prosent i 2017, og Statistisk sentralbyrå (SSB) anslår veksten til 2,4 prosent i år. Dette er noe over antatt trendvekst i norsk økonomi. Produktivitetsveksten anslås til 1,7 prosent. Kapasitetsutnyttningen i norsk økonomi nærmer seg et normalt nivå.
- ✓ Oppsvinget er moderat. Noen av faktorene som bidro til å dempe virkningene av oljeprisfallet, vil gi mindre drahjelp fremover. Budsjettpolitikken er lagt om i mindre ekspansiv retning. Norges Bank har varslet at renten vil bli hevet fra høsten av. Med høyere oljepris synes fallet i kronekursen unnagjort.
- ✓ *Etterspørselsbildet for norsk industri generelt* er i bedring. Etter fire år med fall i petroleumsinvesteringene, ventes investeringene å øke de nærmeste årene. Dette vil gi positive ringvirkninger for norsk leverandørindustri. Investeringsveksten er imidlertid moderat sammenliknet med veksten forut for oljeprisfallet. SSB anslår at veksten i petroleumsinvesteringene i år vil bidra med 0,3 prosentpoeng til samlet vekst i norsk økonomi. Også utenlands ventes oljeinvesteringene å øke. Dette tilsier økt etterspørsel mot norsk verkstedsindustri.
- ✓ *Det internasjonale konjunkturoppsvinget* ser ut til å holde frem. I fjor vokste globalt BNP med 3,7 prosent, i år anslår OECD en vekst på 3,9 prosent. Veksten hos Norges 25 viktigste handelspartnere anslås av OECD å holde seg på 2,7 prosent, om lag som i fjor. Sammensettingen av veksten peker mot høyere vekst i norsk eksport fremover. SSBs konjunkturbarometer for industrien varsler om økt produksjon. Det var også oppgang i industriens ordretilgang både fra hjemmemarkedet og eksportmarkedet.
- ✓ Etter to år med nedgang i produktiviteten i norsk industri, økte *produktiviteten* med 3,3 prosent i 2017 ifølge tall fra SSBs foreløpig nasjonalregnskap, mens sysselsettingen i industrien falt med 1,8 prosent. For tiåret 2007-2016 sett under ett har produktivitetsveksten i norsk industri vært på 1,6 prosent, litt svakere enn produktivitetsveksten hos handelspartnerne.
- ✓ *Bytteforholdet for tradisjonelle varer* svinger fra år til år. I 2017 ble det bedret med 1,3 prosent i 2017, men tendensen de siste ti årene har vært noen lunde sideveis. For varer og tjenester eksklusiv olje og gass ble bytteforholdet bedret med 0,2 prosent. I tiåret 2008-2017 har også dette bytteforholdet blitt svekket.
- ✓ *Den kostnadmessige konkurranseevnen*, målt ved relative timelønnskostnader for alle ansatte i industrien i felles valuta, svekket seg med 1,4 prosent i 2017. Av svekkelsen skyldtes 0,6 prosentenheter sterkere handelsveid krone og 0,8 prosentenheter høyere lønnskostnadsvekst i Norge enn i konkurrentlandene. Færre arbeidsdager trakk isolert sett lønnskostnadsveksten i Norge opp med 0,8 prosentenheter. Den siste faktoren er i sin natur forbigående.
- ✓ Driftsresultatet påvirkes av den generelle konjunktursituasjonen i norsk og internasjonal økonomi, og kan derfor vise betydelige svingninger fra år til år. Fordelingen av verdiskapingen i industrien til lønnskostnader og driftsresultat har vært stabilt over tid, i

tråd med frontfagsmodellen. Lønnskostnadsandelen (lønnskostnader i prosent av netto faktorinntekt) er ifølge foreløpig nasjonalregnskapstall beregnet til 79 prosent i industrien i 2017, 4 prosentpoeng lavere enn i 2016 og 1 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet de siste 20 årene.

- ✓ Utviklingen i driftsresultatet varierer mye mellom næringene ifølge SSBs foreløpige nasjonalregnskapstall for 2017. Særlig oljeraffinering og produksjon av metaller bidrar til å trekke driftsresultatet i industrien opp, mens næringer som trelast- og trevare, gummivare og plastindustri trekker ned. I industrinæringene papir og papirvarer, kjemiske råvarer og reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr er driftsresultatet negativt. Oljenedturen preger fortsatt verksteds- og skipsbyggingsindustrien der driftsresultatet i fjor ble halvert fra 2016 til 2017.
- ✓ Arbeidsmarkedet er i bedring. Ifølge nasjonalregnskapet økte personsyssetningen med 1,1 prosent i fjor, mens timeverkene i Fastlands-Norge økte med 0,5 prosent. SSB anslår en sysselsettingsvekst på 1,2 prosent i år, og en vekst i timeverkene på 0,7 prosent. Sysselsettingsveksten i fjor kom særlig i næringene bygg og anlegg, overnatting og servering, forretningsmessig tjenesteyting samt offentlig forvaltning. I næringene utvinning av råolje og naturgass og i industrien, gikk sysselsettingene tilbake.
- ✓ Arbeidsledigheten (AKU) har avtatt, fra 4,7 prosent i 2016 til 4,2 prosent i fjor. Arbeidsledigheten har falt mest det siste året i de landsdelene som ble hardest rammet av oljeprisfallet. Videre venter SSB at arbeidsledigheten vil avta til 3,9 prosent i år. En del av nedgangen i arbeidsledigheten skyldes at arbeidsledige forlater arbeidsstyrken. Ifølge Norges Banks regionale nettverk rapporterer en økende andel av bedriftene om knapphet på arbeidskraft.
- ✓ Årslønnsveksten i hele økonomien ble på 2,3 prosent i fjor. Lønnsveksten i de store tariffområdene har vært avtakende fra 2011, til og med 2016. I 2017 var lønnsveksten for de store tariffområdene noe høyere eller om lag som i 2016. I industrien i NHO-området var årslønnsveksten 2,6 prosent for industriarbeidere og 2,7 prosent for industrifunksjonærer i 2017. I begge gruppene trakk sammensetningseffekter lønnsveksten opp med 0,2 prosentpoeng, hvilket betyr at den faktiske lønnsveksten er tilsvarende lavere. For industrien samlet i NHO-området ble årslønnsveksten 2,4 prosent. Økt antall arbeidere og redusert antall funksjonærer fra 2016 til 2017 bidrar til å forklare at lønnsveksten i industrien samlet er lavere enn i gruppene hver for seg.

Totalt sett peker forholdene i realøkonomien i retning av noe høyere lønnsvekst i 2018 enn i 2017.

Ramme

På bakgrunn av vurderinger gjort av NHO, i forståelse med LO, anslås årslønnsveksten i industrien samlet i NHO-området til 2,8 prosent i 2018. Av dette bidrar overhenget med 1,2 prosentpoeng. For industriarbeidere i NHO-området er bidraget fra tariff tilleggene beregnet til snaut 0,5 prosentpoeng. Resterende bidrag til årslønnsveksten i industrien samlet er anslått glidning.

Glidningen er lønnsvekst fra lokale forhandlinger basert på de fire kriterier, bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurranseevne, samt eventuelle struktur- endringer. Det er viktig at alle grupper tilpasser seg rammen som det er enighet om i frontfaget.

Tariff tilleggene for arbeidere i hele NHO-området er beregnet til nærmere 0,6 prosent.